

Täplämahlakärpäsen hallinta viljelykeinoin

Kati Rikala, Anne Nissinen, Päivi Turunen & Heikki Inkeroinen

Täplämahlakärpäsestä on muodostunut useissa maissa viheläinen tuholainen suuren jälkeläistuoton, runsaan isäntäkasvivalikoiman ja nopean leviämisen vuoksi. Suomessa talvehetivä aikuisia ei ole vielä tavattu, mutta leviäminen tuontimarjojen ja -hedelmien kautta toukkina on jo todettu mahdolliseksi. Viljelijän ei kuitenkaan kannata vaipua epätoivoon, sillä täplämahlakärpäsestä aiheutuviin haittoihin voidaan varautua mm. lajikevalinnalla ja viljelytekniisin keinoin.

Suosi viljelyssä aikaisia lajikkeita

Aikaisemmin kypsyvillä lajikkeilla on pienempi todennäköisyys saastua kuin myöhäisemmillä lajikkeilla. Tilanne voi kuitenkin vaihdella vuosien välillä riippuen talven ja kevään lämpötiloista. Leudon talven ja lämpimän kevään jälkeen saastunnan mahdollisuus on suurempi myös aikaisilla lajikkeilla.

Täplämahlakärpänen suosii ohutkuorisia ja pehmeitä marjoja. Muninnan houkuttavuutta voidaan vähentää valitsemalla lajikkeita, joilla on kiinteät marjat ja paksu kuori. Sadon ajoituksella on myös merkitystä muninnan määrään.

Munintahuippu elo-syyskuulla

Naaraiden munintahuipun on todettu osuvan pohjoisilla leveysasteilla -elo-syyskuulle. Tällöin kypsyvät marjalajit ja -lajikkeet ovat suuremmassa saastuntavaarassa. Riittävän tiheä sadonkorjuu sekä ylikypsiä ja huonojen marjojen poisto kasvustosta vähentävät toukkien kehityspaikkoja ja siten pellolle kuoriutuvien aikuisten lukumäärää.

Kerätyn sadon välitön jäädyttäminen estää marjoissa olevien munien ja toukkien kehitystä ja pitää sadon laadun parempana. Myymättä jäänyt sato sekä muu tilalla syntyvä marja- ja hedelmäjäte pitäisi hävittää huolellisesti kuumentamalla tai pakastamalla, jotta toukat ja munat eivät jatka kehitystään kompostissa. Tämä riski on hyvä huomioida myös poimijoita ohjeistettaessa, sillä poimijoiden omien eväiden mukana kompostiin voi kulkeutua ei toivottuja vieraita.

Marja- ja hedelmäjäätteen maahan hautaamisen on todettu vähentävän kuoriutuvien aikuisten määrää, mutta jopa 48 cm syvyydestä on vielä kaivautunut joitakin aikuisia pintaan. Tästä syystä marja- ja hedelmäjäte tulisi ensin käsitellä pakastamalla tai kuumentamalla ja sitten vasta haudata. Jäte kannattaa haudata riittävän etäälle marjovista lohkoista, jotta se ei houkuttele uusia naaraita munimaan lohkolle.

Kuva 1. Täplämahlakärpästen havainnontiin käytettävä ansa. Kuva: Anne Nissinen

Vältä seisovaa vettä ja tiheitä kasvustoja

Täplämahlakärpänen suosii korkeaa ilmankosteutta sekä varjoisia ja suojaisia munintapaikkoja. Kasvulohkon ilmankiertoa ja valoisuutta parantamalla voidaan vähentää hometautien lisäksi myös täplämahlakärpäselle suosiollisia munintapaikkoja. Rivivälikasvuston riittävän tiheä niitto, kuivumista edistävä ja seisovaa vettä vähentävä kate, penkin muotoilu, riittävän harva istutustiheys ja kasvuston ilmavuutta lisäävät harvennusleikkuut ja tuentatavat (vadelma) alentavat ilmankosteutta ja heikentävät naaraiden lentoaikaa ja munintaa.

Kastelutavaksi kannattaa valita mieluummin tihkukastelu kuin sadetus. Maaperän kate estää myös toukkien koteloitumista maahan ja vähentää siten aikuisten kuoriutumista. Toukka on hy-

vässä suojassa marjan tai hedelmän sisällä, mutta koteloitumisvaiheessa altis kuivumiselle ja kuumalle.

Syksyn toimenpiteet

Sadonkorjuun jälkeen kaiken muninnalle sopivan materiaalin poistaminen lohkolta vähentää täplämahlakärpäsen kannan kasvua syksyllä ja pienentää siten talvehtimaan pyrkivän populaation kokoa. Syysleikkaus voi olla tarpeen mansikalla ja vadelmalla, sillä täplämahlakärpäsen lisääntymiseen käyvät myös raakileet. Villien marjakasvustojen poisto marjalohkon läheisyydestä auttaa muiden tuholaisten tapaan vähentämään myös täplämahlakärpäselle otollisia lisääntymispaikkoja.

Torjuntakeinoja maailmalta

Tunneliviljelyksillä tiheäsilmäisen ver-

kon (silmäkoko 1,0 x 0,6 mm tai pienempi) käytöllä on saatu USA:ssa vähennettyä täplämahlakärpäsen tuhoja. Verkon alareuna on kuitenkin pitänyt olla hyvin tiiviisti maata vasten ja se on pitänyt asettaa riittävän ajoissa paikalleen ennen marjojen kypsymistä. Verkko vaikuttaa myös tunnelin pienilmastoon mm. lisäämällä lämpötilaa ja ilmankosteutta ja se voi siksi suosia härmän ja vihannespunkin lisääntymistä.

Omalla toiminnalla vaikuttava leviämiskäytäntö

Saastunnan riskiin on mahdollisuus vaikuttaa hyvinkin paljon omalla toiminnalla. Leviämiskäytäntöjen tunnistaminen (tuontimarjat ja -hedelmät), viljelyn hyvä suunnittelu, sadonkorjuun tehostaminen ja huolellinen marja- ja hedelmäjätteen hävitys ovat tässä hyviä keinoja.

Esiintymisen tarkkailuun voidaan käyttää houkuteansoja, joiden käytöstä on tehty opasvideo (https://youtu.be/uUFX7nran_s).

Täplämahlakärpäsestä kootaan tietokortti ja leviämisen ja saastunnan arviointiin riskinkartoituslomake, jotka tulevat projektin sivulle (<https://www.luke.fi/fi/projektit/suzukiin-hallinta>). Lomakkeen avulla voi tarkastella millainen riski tuholaisen leviämisestä on omalle viljelykselle. Lisää tietoa täplämahlakärpäsestä löytyy vieraslajiportaalista <https://vieraslajit.fi/>

Täplämahlakärpäsen tarkkailua on tehty *Drosophila suzukiin* hallintakeinot marjatuotannossa -hankkeessa, joka on saanut rahoituksen Maa- ja metsätalousministeriöltä (MAKERA).

Kirjoittajista Kati Rikala & Anne Nissinen työskentelevät Luonnonvarakeskuksessa, ja Päivi Turunen & Heikki Inkeroinen ProAgriassa.